

פרוטוקול מס' 16

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', יז' באדר א' תש"ל - 23.2.70, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:

ח. ? . צרוק - מ.מ.ס. היו"ר
מ. אביזוהר
א. אנקוריון
ד. ארזי
י. ארידור
ס. ביבי
ס. בן-פורת
ג. האוזנר
י. הרדי
ש. פרידמן
ס. פרוש
י. קורן
י. ה. קלינגהופר

מוזמנים:

י. גולדשמידט - סגן שר הפנים
י. היבנר - משרד הפנים
א. שפט - משרד הפנים
ס. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
ש. גובדמן - משרד המשפטים

מוכירת הוועדה: ד. מלחי

רשמה: ח. ביתן

חוק השבות (תיקון מס' 2), תש"ל - 1970
(סעיף 1 - סעיף 4ב')

סדר היום:

מ.ס.ה.י.ר.ח.י. צדוק: אני פותח את הישיבה.

חוק השבות (תיקון מס' 2), תשל"ו - 1970

סעיף 24ב'

י. ארידור: למלים "לענין חוק זה" - דומני שחבר-הכנסת הלוי הציג למחוק מלים אלה מההגדרה, ואני שותף לדעתו שצריך להקדים את ההגדרה של "יהודי", אך לא הייתי מציע שבמחק את המלים "לענין חוק זה", כי אנו עלולים להיתקל בבעיות קשות. עם מחיקת מלים אלה מההגדרה של "יהודי", הבאה לצורך חוק השבות, עלולה להתפרש כהגדרה לצורך כל החוקים, ואיני בטוח שבית המשפט לא ינסה לפרש, או שלא יטענו בפניו שיש לפרש, כי ההגדרה של "יהודי" הטובאת כאן חלה גם על שיפוט בתי דין רבניים בענייני נישואין וגירושין. לא הייתי רוצה שתהיה השלכה כלשהי להגדרה של "יהודי" בחוק השבות על חוקים אחרים.

מ.ס.ה.י.ר.ח.י. צדוק: האם חבר-הכנסת הלוי הציג בכלל למחוק מלים אלה?

ב. הלוי: דיברתי על סדר הסעיפים ואסרתי דרך אגב שאז יהיה אולי מיותר לכתוב מלים אלה. אולם עיקר כוונתי להקדים את ההגדרה של "יהודי" ואחר-כך לומר למי יש עוד זכויות. אפשר להשאיר את המלים "לענין חוק זה".

י. ארידור: אסרתי את דברי כדי להסיר ספק.

הערה שניה - לצרכי אלה שיטפלו בענין באופן מעשי בשגרירות אני מציע להוסיף בהנחיות את המלים "להורים יהודיים". אני מניח שלמעשה מעבירים לשגריר ההולנדי במוסקווה את נוסח החוק יחד עם ההנחיות לביצוע, וגם אם החוק יישאר כמות שהוא אפשר להוסיף בדברי ההסבר או בהנחיות, שאינן מהוות מעשה חקיקה, את המלים "להורים יהודיים". כך לא יהיה צורך להכניס בחוק דברים מיותרים, כי אם ייכתבו בו רק דברים שנועדו לבו, ולא לקונסול ההולנדי.

המלים "והוא אינו בן דת אחרת" עונות על בעיית רופייזון ואינן עונות, למשל, על המקרה של אדם אשר נולד לאב מוסלמי ולאם יהודיה ושנולד לכאורה כבן שתי דתות בעת ובעונה אחת. אדם זה, שאביו לא הסיר דתו, התחנך כיהודי והלך לשרת בצה"ל, אך באופן תאורטי אפשר לומר שהוא בן דת אחרת לפי ההגדרה של הדת המוסלמית. לכן אני מציע שנקבל נוסח, אשר יענה גם על הבעיה של ניסריו גם על הבעיה של רופייזון, ונכתוב "ולא חדל להיות בן הדת היהודית" במקום "והוא אינו בן דת אחרת". נוסח כזה מוציא מן הכלל את רופייזון וגם את ניסרי, כי על-פי חיבוכו, התנהגותו ודתו הוא חדל להיות בן הדת היהודית, והוא מכניס לכלל אותו מקרה שהזכרתי לעיל. אני חושב שלא תהיה כאן שום סתירה בין בעיית הלאום לבין בעיית הדת, וזה יפתור לנו בעיות רבות. כאשר נעבור לפעיק 4א' נראה שהמלים "להוציא אדם שהיה יהודי והסיר דתו מרצון" אינן עונות לענין, כי הן לא יחולו על ניסרי, למשל, משום שהוא לא הסיר דתו מרצון. הוא מעולם לא הסיר דתו אלא רק חדל בתוך הדת המוסלמית, אבל יחד עם זאת חדל להיות בן הדת היהודית.

מ.ס.ה.י.ר.ח.י. צדוק: בשלוש נקודות נתבקש סגן שר הפנים לתת אינפורמציה: האם באיזו דרך שתיא עלולות הנראות הביצוע למתן אשרות עולה להיות מושפעות מחקיקה זו. הנקודה השניה היתה קשורה בתעודות גיור בחוץ-לארץ, והשלישית בענין הקראים.

י. היינר: השאלה הראשונה התיחסה לפרוצדורה הנהוגה ברישום עולים לארץ. קודם כל רצוני להדגיש שהוראות שאנו מוציאים טוענות על-ידנו למחלקה הקונסולרית של משרד החוץ, וזו מעבירה אותן לנציגויות שלנו בחוץ-לארץ. מדובר בעיקר בהוראות כתובות, אך נוסף לכך אנו מקיימים מדי פעם כנסים ונותנים הדרכות לקונסולים שלנו בחוץ-לארץ כדי להסביר להם גם בתורה שבעל-פה כיצד לפרש את ההוראות הכתובות וכיצד לפעול על-פיהן. אדם הפונה לנציגות שלנו בחוץ-לארץ עם בקשה להירשם כעולה חייב למלא טופס, ובטופס מופיעים בין השאר הפרטים דת ולאום. בענין זה שמים אנו כאן את הדגש על בעיית הדת

י. היבנר:

והלאום, אך רצוני להדגיש שבחוק-לארץ פרטים אלה הם רק חלק ממכלול של שאלות אחרות שאדם חייב להשיב עליהן במסגרת רישומו כעולה. אדם הטגיש בחוק-לארץ בקשה להיות עולה מציג בדרך-כלל ניירות אישיים, לפיהם אפשר לדעת לא רק מה השתייכותו הדתית או הלאומית, אלא גם מה מצבו האישי, היינו אם הוא נשוי או לאו ואם אינו אומר דבר בניגוד לאמת, כגון שהוא ספקיר שם אשה וילדים. כל מכלול הפרטים נבדק היטב על-ידי אותו הנציג שלנו בחוק-לארץ. כפי שכבר אמרתי, האיש חייב בדרך-כלל וכמעט ללא יוצא מן הכלל לזהות עצמו על-ידי מסמכים כלשהם, ואם הוא מגיש תעודת לידה בה כתוב שהוא יהודי, או תעודת נישואין ובנוסף לכך הוא מזהיר בבקשה בכתב ידו לאיזה דת ולאיזה לאום הוא משתייך - מעמידים אותו על דברתו. כמובן, קיים גם הכלל של מבירות מסויימת, ואם רואים על פני הדברים שהאיש אינו אומר אמת ושפרטים רבים אינם מדוייקים, בודקים אותו יותר. אולם בדרך-כלל אם אדם אומר ששמו היבנר, למשל, והוא יהודי ויש לו אשה וילדים, ובתעודות הלידה של הילדים רשומים האב והאם כיהודים - מקבלים הצהרתו ורושמים אותו.

ר. ארזי: ואם אין לו תעודה?

י. היבנר: בדרך-כלל אדם מציג עצמו על-ידי מסמך כלשהו, אך גם אם אין לו מסמך והוא בא ומוסר את שמו ומבקש לעלות ארצה, והדברים מתקבלים על הדעת פחות או יותר - מקבלים את דבריו.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: מה בנוגע לארצות, בהן לא כתוב בשום תעודה, לא בתעודת לידה ולא בתעודה אחרת, לא דת ולא לאום?

י. היבנר: האיש נותן הצהרה, ואם אין מתירה צדוקי ואין סיבה לראות את הצהרתו כבלתי נכונה - מקבלים את הצהרתו.

אני רוצה להדגיש שהוא הדין לגבי אותם אנשים הבאים לארץ כתיירים או כתושבים ארעיים ושומביעים מאוחר יותר את רצונם להיות עולים. כלומר, גם הם ממלאים טופס, ואין הבדל מבחינה זו בין מה שנעשה בחוק-לארץ לבין מה שנעשה בארץ. יש הדרכה כללית כיצד מקבלים בקשות של אנשים הרוצים להיות רשומים כעולים.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: אני מניח שקיים קובץ של הוראות כאלה.

י. היבנר: הוצאנו בעצמנו תדריך, והנוהל הוא שתמצית של התדריך שלנו מועברת למנהל המחלקה הקונסולרית, וזה מעבד אותו בהתאם לתוכן לנציגים שלנו בחוק-לארץ.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: זה קיים גם בכתב?

י. היבנר: כן, אך כפי שאמרתי אנו נותנים גם הסברים בעל-פה לנציגים שלנו כשהם יוצאים לחוק-לארץ.

מ. בניבי: אולי נוכל לקבל את החומר הכתוב.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: את התורה שבעל פה נשמע ספיק, ואילו את הדברים הכתובים אני מציע להביא לפני הוועדה.

י. היבנר: אלה רישומי עזר.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: כפי שעוסקת במסורה זו רצוני לשאול אותך אם לשכיתקבל חוק זה - ונניח שההגדרה תישאר כמות שהיא - זה יחייב או זה יביא אתו שינוי כלשהו בהנחיות הקיימות.

י. היגנר:
כפי שהעניין מנוסח כרגע לא הייתי רואה כלל צורך בשינוי ההנחיות, כי כיום נוהגים אנו פחות או יותר בהתאם לכתוב כאן. כתוב בהגדרה שיהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה, ואלה ההנחיות גם כיום.

פ.ס. הינר ח.י. צדוק:
חברים בוועדה ביקשו לראות הנחיות אלה, ואני מניח שהן יונחו על השולחן. מתוך הנחה שההגדרה תתקבל כפי שהיא מוצעת, האם יכולים אנו לשמוע באופן מוסמך ממשרד הפנים המוציא את ההנחיות, שההנחיות הקיימות לא ישתנו על יסוד הגדרה זו? אם אי-אפשר להשיב עכשיו על שאלה זו, אפשר להשיב עליה מאוחר יותר.

י. היגנר:
אני מוסמכת, לדעתי, למסור דיווח על המצב הקיים, אך לא לגבי העתיד.

א. אנטוריון:
נאמר כאן שיש הנחיות, אך שאלתי היא אם בפרקטיקה יש דברים לא ברורים לקונסולים והם פונים למשרד הפנים בבקשה הנחיה איך לפעול.

ב. הלוי:
שאלותי מתייחסות למצב הקיים ולא לעתיד לבוא. האם בין התעודות שמקבלים באופן אדמיניסטרטיבי מעולה חדש מצויות, למשל, תעודות נישואין, או גירושין, או גיור של כל בתי הדין באסריקה, בין שהם אורתודוכסים, קונסרבטיבים או רפורמים, או שמקבלים למשל רק תעודות של בתי דין אורתודוכסים? שאלתי השניה היא אם זה לא היה יותר טוב לכתוב בהנחיות שיהודי הוא מי שנולד להורים יהודים או לפחות לאם יהודיה.

פ.ס. הינר ח.י. צדוק:
בייחוד לי שכך זה כתוב.

פ. ביבי:
האם לא קרה שלאנשים לא היה בתעודה רישום של הלאום ואף על פי כן הם היו יהודים אפילו כפי כל כללי ההלכה? אם נתקלתם במקרים כאלה, כיצד נהגתם? בעיירה קטנות בצרפת, שמנתה לא יותר מעשרים משפחות יהודיות, נתקלתי בכך שמשפחות אלה חיות בצורה כזאת שאין יודעים כלל שהן יהודיות, והן מסתירות בטודע את יהדותן. אני מסופק אם למשפחות אלה, ובייחוד לילדים הקטנים, יש מסך כלשהו המעיד על יהדותם, וזו צרפת, ולא ברית המועצות ולא ארץ אחרת. כיצד תגיבו על מקרים מסוג זה לפי ההנחיות הקיימות כיום?

י.ה. קלינגהופר:
שאלתי הראשונה היא אם נתקלתם במקרה מסוג זה: נניח שאדם בשם יענקלביץ' רוצה לעלות ארצה ובתעודת הלידה שהוא מציג רשומים גם שבו ושבתו, ושם הסבתה הוא שם נוצרי מובהק, אם כי אמו נושאת אותו שם יהודי שלו - יענקלביץ'. אם ארעו מקרים כאלה, מה היה יחסכם אליהם בעבר?

נניח שאדם אשר היה לא יהודי והתגייר בחוץ-לארץ ניצב בפני הקונסול הישראלי כדי לעלות ארצה ומציג את תעודת הגיור שלו אותה קיבל מרב רפורמי או קונסרבטיבי.

ב. הלוי:
אותה שאלה אני הצגתי.

י.ה. קלינגהופר:
אם כן, אני מצטרף לשאלה זו. איך מגיב הקונסול במקרה כזה, האם הוא מקבל את האדם כעולה לפי חוק השבות?

ש.ז. אברטוב:
נניח שאחד מבני הזוג היה יהודי והשני לא יהודי ושניהם הופיעו כמועמדים לעליה בפני ליהודי ניתנת אשרה לפי חוק השבות וללא יהודי הקונסוליה שלנו בחוץ-לארץ. ניתנת אשר לפי חוק הכניסה.

י. היגנר:
נכון.

ש.ז. אברטוב:
אני קובע כעובדה שהיו מקרים בהם הציג אחד מבני הזוג תעודה שהוא התגייר על-ידי רב לא אורתודוכסי.

י. קורן:

האם ידוע למשרד הפנים מה מספר אותם מקרים יוצאי דופן שהוזכרו כאן, כגון המקרה שעליו דיבר חבר-הכנסת קלינגהופר? מהרושם המתקבל משאלות חברי הכנסת מתקבל הרושם שיש הרבה מקרים כאלה.

י.ה. קלינגהופר:

התכוונתי למקרים בודדים.

ש. אביזנהר:

האם ההוראות כוללות גם הוראות של המחלקה הקונסולרית במשרד החוץ? האם געזרים בתעודות של מוסדות בגון הסוכנות? האם הנחיות אלה מופנות גם לקונסוליות זרות המייצגות אותנו במדינות מסויימות, כגון ברית-המועצות?

ג. האוזנר:

האם התעוררו בעיות מיוחדות בארצות שמעבר למסך הברזל בקשר לענייני דת ולאום, ואילו תעודות בדרך-כלל נדרשים המועמדים לעלייה שם להגיש כדי להוכיח את יהדותם?

ר. ארזי:

אני מכיר שתי ארצות בעלות מספר קומוניסטי בהם יש נוהלים מנוגדים. בברית-המועצות למשל לא היתה נטייה ליהודים לשנות את שמם, אך בפולין לעומת זאת היו מחליפים שמות בקלות. יתר על כן יהודים שהיו בתוך המפלגה הקומוניסטית הפולנית - ומספרם גדול - בעיקר בתפקידים חשובים, החליפו את השם אף מתוך לחץ מסויים. בארץ זו אנו פועלים באמצעות קונסולים אחרים, והשאלה היא איך יוכל לפעול אותו קונסול הולנדי או פיני המייצג אותנו כשפונה אליו יהודי מפולין ששמו הוא אדולף פוטוצקי, אם כי נקרא פעם שומכר. ובכן ליהודי כזה אין מסך, או להיפך, יש לו מסך שכל כולו מעיד שהוא לא יהודי. מה הנוהל במקרה שהתעודה אומרת את ההיפך?

כולנו מסתמכים לא פעם על כך שבברית-המועצות כתוב על-יד לאום של יהודי "ייבריי", אך האמת היא שאולי כ-25% בלבד רושמים "ייבריי", והרוב אינו רושם זאת. מה הנוהל בעניין זה.

ס. שמגר:

לפי הסטטיסטיקה זה לא יכול להיות שזה רק 25%.

י. היבנר:

נדמה לי שמסתמנת כאן קבוצה של שאלות שאפשר להשיב עליהן תשובה כוללת. אני יכולה לומר בוודאות גמורה שהשאלות המתעוררות הן מינימליות. שנית, רצוני להדגיש שיש הבדל גדול בצורת הטיפול בין הארצות שאנו קוראים להן ארצות הרווחה לבין ארצות שמעבר למסך הברזל. מטבע הדברים הוא שבארצות שמעבר למסך הברזל פוסק האיש במקום, ועד עכשיו לא היו שאלות או תלונות.

ג. האוזנר:

מי הפוסק?

י. היבנר:

- האיש במקום.

ג. האוזנר:

השאלה היא איך הוא פוסק.

י. היבנר:

גם שם יש מספר קבוצות של אנשים. יש אנשים האומרים את האמת, ולגבי אלה יודעים שהבעל יהודי, האשה אינה יהודיה והילדים אינם יהודים. בעבר היו שאלות שנשאלו פתוחות. לא התעוררה שאלה אם הילדים נחשבים כיהודים, כי כל המשפחה עלתה לארץ בעקבות אשרת העולה שקיבל ראש המשפחה, ואנשים אלה אמרו בפירוש מה שמם ואם הם יהודים. היו גם אנשים שמתוך נסיון אני יכולה לומר שלא מסרו את האמת, אבל מספרם לא גדול. אלה אנשים שמסרו שהם יהודים וכשעלו ארצה הודיעו שאינם יהודים, והכנסו לקוץ בעקבות זאת לפי המסמכים, או שמסרו בתחילה שכל המשפחה יהודית בעוד שרק חלק יהודי. אני בטוחה שיש עדיין אנשים הרשומים כיהודים, כי לא ערערו על רישום זה, ויש אנשים הנבאים מאוחר יותר ומודיעים שאינם יהודים. בקשר לשאלה זו שהתעוררה מספר פעמים רצוני לומר, שאם באים אנשים ואומרים שהם יהודים אלא שבזמן השואה, למשל, שינו את שמם לפוטוצקי או לשם נוצרי אחר, אנו מקבלים את דבריהם. לפעמים אנו נוהגים במוגריים ששמו היה קודם לכן מנדל שומכר, למשל. הנוהל בארצות שמעבר למסך הברזל הוא שנוהגים על-פי מה שהאיש אומר. הוא כמובן סוכר לזהות את עצמו, ויודעים פחות או יותר

י. היבנה:

כמה מדובר. אם אדם מציג תעודת לידה, ובתעודה רשום גם מה הדת ומה הלאום, אין בעיה, ואם לאו, מקבלים דיברתו.

ג. האוזנר: האם ההנחיות הן שמקבלים דיברתו?

י. היבנה: - כן.

בעבר היו מקרים שאנשים שהתגיירו נאו ואמרו שהם יהודים, והיו אנשים שאמרו שהם גרים והביאו עמם את תעודת הגיור. מתקבל על הדעת שלאור ההנחיות שהיו עד עכשיו בהן היה כתוב "בתגייר כהלכה" או עלתה הטענה של גיור שלא כהלכה, אך כל מה שאני אומרת כאן הוא שיתכן כי היו מקרים כאלה. אני על כל פנים לא בתקלתי במקרים כאלה.

י. ארידור: יוצא שלפי הנוסח המוצע של החוק ישתנו ההנחיות.

י. היבנה: אמרתי כבר שאיני יכולה להתייחס לעתיד.

נדמה לי, חבר-הכנסת אברמוב, שאמנם רשמנו אדם שאמר כי הוא יהודי כיהודי לפי חוק השבות, ואדם שאמר כי אינו יהודי לפי חוק הכניסה, אך אם אדם שאינו יהודי, הוא קיבל את האשרה בתושבות קבע.

ג. האוזנר: זה חל גם על הבעל וגם על האשה, כלומר, גם במקרה שהבעל הוא נוצרי.

ג. הלוי: אבל אז אינו אזרח ישראלי.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק: איננו דנים באלה שאינם יהודים. אנו רוצים לשמוע מה ההנחיות לגבי אלה שהם כן יהודים ואם בעקבות העתקת ההגדרה מההנחיות לחוק יש לחשוש שיבוא שיבוי כלשהו. היו שלוש שאלות בקשר לגיור.

י. היבנה: אמרתי כבר כי כיוון שהיה כתוב בהנחיות "מי שנתגייר כהלכה" מתקבל מאוד על הדעת שבמקרה שהוצגה תעודה של רב דפורמי היא לא בתקבלה.

ג. האוזנר: לגבי נישואין וגירושין היו הנחיות שיש להכיר רק בתעודות רבנות?

י. היבנה: - לא, בחוץ-לארץ ודאי שלא.

לגבי הקראים העניין היה מאוד פשוט. שוב קיבלנו מה שהאיש אמר, והיו הצהרות שונות: מי שהצהיר שהוא יהודי נרשם כיהודי, מי שהצהיר שהוא קראי נרשם כקראי ומי שהצהיר שהוא יהודי קראי נרשם כיהודי קראי.

ג. ארזי: כך הייתם רושמים בסעיף הלאום, אך מה הייתם רושמים בסעיף הדת?

י. היבנה: - אותו הדבר. לא היתה הפרדה.

י. קורן: האם במציאות היהודית יש זרם, פוט לקראים, שאינם מזדהה עם זרמת יהודית? האם סעיף 4ב המוצע אינו מייצג 95% או 98% של העם היהודי?

ג. הלוי: מה באשר לשומרונים?

ג. ארזי: האם יש בעיות לגבי "בני-ישראל"?

א. אנטוריון: בענין הקראים כאשר כותבים בפריט דת "קראי" זה ברור, אך האם מישהו חושב שיש לאדם של קראים?

ג. האוזנר:
בוועדה שנתמנתה בשעתה על-ידי שר הדתות לענין הקראים היו שטענו כי כאשר הם מכדיזים על עצמם כיהודים, ושמן הוא שם קראי מובהק, כגון מרזוק - מסרבים לרשום אותם כיהודים. זה מכאיב, כי מרזוק היה אחד מעולי הגרדום בקאהיר בקשר לפרשה מסויימת. לכן אני מבקש תשובה לענין זה.

י.ה. קלינגהופר:
האם היו מקרים רבים בהם נרשם האב כשייך ללאום היהודי, ואילו הבן שאמו הייתה לא יהודיה נרשם כשייך ללאום אחר, או להיפך, כך שהיו רישומים שונים של הלאום לגבי אב ובנו?

מ. שמגר:
היו לנו מקרים שאנשים גוייסו לשירות צבאי, והם דרשו את שחרורם מתוך טענה שאמם אינה יהודיה. כלומר, הנעיה אינה רק מה שרושם משרד הפנים אלא גם מה שאדם רוצה שירשמו אצלו. כשאדם בורח פעם ופעמיים למנוזר לטרון - והיו לנו מקרים כאלה - אין ברירה.

י.ה. קלינגהופר:
בתקנה 8(ב) לתקנות שהתקין שר הפנים בתשס"ז כתוב: "מי שמסרב להשיב על שאלת קצין ביקורת הגבולות או להראות מסמך הנמצא ברשותו, כשהתשובה או המסמך דרושים לקבלת ידיעות שיש להן חשיבות לפי החוק - ואני מבין שהכוונה בעיקר לחוק השבות, כי זו סמכותו של קצין ביקורת הגבולות לשאול שאלות כאלה - או לפי תקנות אלה - דינו...". האם ניתנת בזה סמכות לקצין הביקורת לערוך בדיקה למשל בשאלה מיהו יהודי, נוסף לבריקה שנעשתה על-ידי נציגותנו בחוץ-לארץ?

י. היינברג:
אשר לשאלתו האחרונה של חבר-הכנסת קלינגהופר, אני מוכרחה להודות בפה מלא שאף לא זכרתי את התקנה הזאת, וזה סימן שמעולם לא התעוררה השאלה שחבר-הכנסת קלינגהופר חשב כי היא מתייחסת לענין מיהו יהודי. עד כמה שידוע לי באה תקנה זו בעיקר לביקורת של רופא או לעבר פלילי ועוד.

לגבי קראים מאוד מתקבל על הדעת שהיה ערבוב החומים וייתכן שבמקרה אחד היה רשום האיש כיהודי קראי ליד סעיף הלאום, במקרה שני היה רישום זה ליד סעיף הדת, ובמקרה שלישי היה הרישום מופיע גם בסעיף הלאום וגם בסעיף הדת. אולם זה נעשה לא מתוך מדיניות מוכתבת, אלא מתוך מה שהאיש ביקש שירשמו, והייתי רוצה לחלק את הרישומים לשתי תקופות. היתה תקופה בה לא היו הוראות כל כך ברורות, והפקידים עצמם לא הבינו בדיוק למה הכוונה, וכשאמר להם האיש שהוא קראי הם רשמו אותו או ליד סעיף הלאום או ליד סעיף הדת. יותר מאוחר נקבע שרושמים מה שהאיש אומר, ואז על אחת כמה וכמה שרשמו מה שהוא אמר, והרישום נעשה ליד סעיף הדת. לגבי השומרונים קיים אותו דין. כלומר, הרישום נעשה בהתאם למה שהאיש אמר או ליד סעיף הדת או ליד סעיף הלאום, והכירו בו לפי חוק השבות. אלה היו מעטים, אבל רשמו אותם. בזה לא מדובר על השומרונים שנוספו לנו משכם.

אשר ל"בני-ישראל", עד כמה שהדבר זכור לי שאלת יהדותם לא התעוררה אצלנו בעת הרישום, והם נרשמו כיהודים. השאלה התעוררה מאוחר יותר כשהם היו כבר בארץ. לא היו לנו בעיות לגבי הרישום.

ש.ס. היו"ר ח.י. צדוק: לגבי עליה ולגבי רישום?

י. היינברג: לא היו לנו בעיות לגבי עליה ולגבי רישום.

ש.ס. היו"ר ח.י. צדוק: נשמע לכשיו את היועץ המשפטי לממשלה, ואני מבקש שהוא יתייחס גם לשתי השאלות המשפטיות של השפעה אפשרית, אם תהיה בכלל, של ההגדרה על ההנחיות הקיימות ועל השומרונים, "בני-ישראל" והקראים. האם הגדרה זו לכשתקבל תשנה משהו, או שהמזב יישאר כמות שהוא?

מ. בן-פורת: אני מבקש להתייחס גם לענין הגיור, כלומר, מה תהיה ההשפעה על עתירות בבית המשפט בעתיד אם תישאר ההגדרה שלפנינו כמות שהיא.

מ. שמגר: אלן לפי הסדר בסעיף 4ב" וראתייחס להערות השונות שהושמעו בקשר לקטעים השונים של הסעיף. הושמעה הערה לגבי המלים "לענין חוק זה", ולדעתי מלים אלה צריכות להישאר בסעיף, כי אנו מתכוונים להגדרה הצמודה לחוק זה ולחוק נוסף שנאמר במפורש כי אנו מתייחסים אליו (בזאת ניווכח כשנגיע לסעיף הבא). אם מלים אלה לא ייכתבו, ייראה הדבר כאילו חלה הגדרה זו על חוקים נוספים, שאין כל כוונה להחיל אותה עליהם. לכן למרות שיש נטייה לפרש את ההגדרה לצורך החוק שבו היא מובאת - וחוק זה אינו חוק פרשנות - אני מציע להשאיר את המלים הללו לשם הסרת ספק.

הוצע להקדים את המלים "מי שנולד להורים יהודיים" לפני "מי שנולד לאם יהודיה". תוספת זו מיותרת לדעתי, כי בהגדרה זו הבאה לצרכים משפטיים בלבד טרובן הדבר מאליו, ואני בהחלט ממליץ, כפי שהציע חבר-הכנסת ארידור, לכתוב את הדבר בהנחיות שינוסחו. כמובן, יהיה צורך לכתוב זאת ביתר פירוט בהנחיות ולומר כי שני ההורים או האם צריכים להיות יהודיים, וזאת משום שבדרך-כלל מי שאינו משפסן אינו יכול לפעול רק לפי הגדרה משפטית, ולכן יש לתרגם את הכתוב ללשונו. אולם בגוף החוק עצמו לא הייתי מציע להכניס תוספת זו, כי היא כלולה ממילא. אני מציע להסתפק בכך.

למלים "או שנתגייר" - המושג "גיור" הוא מושג שתוכנו לא בא לנו מחוק זה, והחוק אינו מתיימר לפרש את תגליכי הגיור. הודעתי לממשלה - וזו גם שאלתו של חבר-הכנסת בן-פורת מה יקרה בבית המשפט - שכאשר מפורשים "נתגייר" אומרים שזה גיור שנעשה על-ידי כל מי שמוסמך לגייר, כלומר, גם בגיור של רב רפורמי נכיר, וכך נטען בבית המשפט אם הבעיה תתעורר. המושג "שנתגייר" אין לו אסריבוס, וזאת הכוונה.

ש. ז. אנרמוב: איך לדעתך יתפרש מושג זה על-ידי בית המשפט?

מ. שמגר: זאת המשמעות: כל תהליך הנחשב לגיור.

י. ה. קלינגהופר: איזה תהליך ייחשב לגיור - זאת השאלה.

מ. שמגר: אני יכול לדבר רק על מושגים קיימים. ברור לנו שמושגים קיימים של גיור, כפי שמדינת ישראל מכירה אותם או כפי שמכיר אותם העם בתפוצות, הם גיור אורתודוכסי, גיור רפורמי או גיור קונסרבטיבי. זה מה שיש כיום, ואנחנו נכיר בגיור כזה. אינני יודע אם היו ^{קיימים} בעבר. אמרה כאן הגב' הינבר שייתכן כי היו מקרים כאלה, אך היא אמרה זאת מתוך זהירות יתר ומתוך הגינות. בעיות כאלה לא יהיו, ויהיו הודאות סיבהליות אשר יבהירו את הדבר.

ש. ז. אנרמוב: זה יהיה לפי הנחיות אדסניסטרטיביות או לפי תקנות?

מ. שמגר: אלה יהיו הנחיות. אין זרם ביהדות הנקרא זרם רפורמי.

י. ה. קלינגהופר: הסמכות להתקין תקנות ביצוע לחוק השבות כבועה בחוק השבות, וכיוון שחלק זה של הצעת החוק יהיה כלול בחוק השבות, אפשר יהיה להסביר פרטים בתקנות.

מ. שמגר: לא זאת נשאלתי כי אם מה אני מציע, אני מציע הנחיות, שעל-פיהן חיינו כל השנים, כי אני רואה קושי משפטי בניסוח ענין זה. הרי התקנות צריכות להסביר את הענין בניסוח משפטי, וקשה להגדיר את המושג "רפורמה" מבחינה משפטית. רפורמה יש לה צורות שונות, אך מה שאני רוצה להבהיר - ובכך לסכם - הוא שכתבנו "נתגייר" כדי שלא יהיה ספק, וכל אסריבוט נוסף בא רק לצמצם ולא להרחיב.

לענין ההנחיות - אם לשפוט מראש מה יקרה בעתיד בתחום ההנחיות כשיוצאים מתוך מצב נתון מסויים, הרי לדעתי לא צריך לחול שום שינוי בתהליכים שהיו מקובלים עד היום. מה שצריך להבהיר הוא רק ענין המלה "נתגייר" כיוון שהיה קודם נוהג שונה, אבל פרט לנקודה זו יש לדעתי המשביות. אינני בקיא בפרטי התהליכים במשרד הפנים, אך חברי הוועדה וראי ערים למשמעות הגובעת מכל שנמשך כל השנים הארוכות האלה רחמט

ס. שמגר:

שלא היו תלויות על זה שאדם נדחה מבחינת עליה. בעיות רישום היו לנו, אבל לא זכורים לי מקרים בהם התלונן אדם על כך שרצה לבוא ארצה ולא נתנו לו. זה כמעט לא קרה, והסיבה ברורה.

י.ה. סלינגהופר: היו גירוסים.

ס. שמגר:

התהליך היה בדרך-כלל רפיי שנכטר כאן, אייבן שבעה העלייה הצהירתי אמאיט על יהדותם. יותר מאוחר, בשהיו כבר בארץ, היו ששינו דעתם, וזה אמור גם לגבי בני זוג שלאחר-כך באו ארצה הודיעו שהם פראבוסלבים מתוך רצון לחזור לביטוי הכן של השקפתם, שאותה הם הסתירו קודם לכן לא. מבני החשש שלא יתנו להם לעלות ארצה, אלא גם מבני החשש שלא היו נותנים להם לצאת מארץ סמבה יצאו. היו לנו בארץ מקרים כאלה, ובעיקר מקרים שהבן, אשר נקרא לצבא ושהדבר לא טעא חן בעיני, הוציא "תעודת יוסף" כזאת תוך כדי פניות לשגרירות ואף לאפיפיור כדי להביאם כסיוע לטענתו שכופים עליו שירות לעם שהוא לא שייך אליו. מבחינה משפטית שאלה כזאת אינה צריכה להתעורר, כי השירות חל על תושב ולא על בן לאום מסויים, אך ידוע שאדם שאינו שייך ללאום היהודי לא-כופים עליו לשרת, אלא אם מדובר בצ'רכסים או דרוזים או משהו מעין זה.

"והוא אינו בן דת אחרת" - הועלו הצעות שונות להחליף קטע זה, וההצעה הקונקרטיית של חבר-הכנסת ארידור היתה לכתוב "לא חדל להיות בן הדת היהודית". לדעתי, תיקון זה אינו פותר את הדילמה שלפניה אנו עומדים, כי בעיית רופייזון מכוסה לכל הדעות על-ידי הנוסח בהצעת החוק "והוא אינו בן דת אחרת". אשר לבעיה של נימרי ודומה לו המתעוררת מתוך הנחה שאפשר עוד לראות בו יהודי למרות שאמו התאסלמה ושהוא מוסלמי, הרי בנוסח שמציע חבר-הכנסת ארידור אין פתרון לבעיה זו, כי אם הדת היהודית מרחיקה לבת עד כדי כך שהיא ממשיכה לבלול בתוכה גם את אלה שיצאו מתוכה, הרי מבחינתנו לא חדל נימרי להיות יהודי, ומה שמוציא אותו מהכלל הוא שהוא בן דת אחרת. לכן כדי להוציא את אלה שבאופן פוזיטיבי יש להם השתייכות אחרת, ולא ללכת לפי אמת המידה ההילכתית הטהורה השומרת על מקומו של אדם זה גם לאחר המרת הדת - צריך לנקוט את הנוסח "והוא אינו בן דת אחרת", נכל ניסוח אחר ימשיך לסבך אותנו במקרי ביניים שהם בני דת אחרת, אך הם עדיין שייכים לעם היהודי לפי הקונצפציה היהודית.

י. ארידור:

הבאתי גם את הדוגמה של אדם שאניו מוסלמי ואמו יהודיה והוא גדל בפועל כבן הדת היהודית. מבחינה הלכתית הוא בן הדת היהודית וגם מבחינת דתית ולאומית הוא יהודי. לפי הנוסח בהצעת החוק אפשר לושר שהוא בן דת אחרת לפי הגדרת הדת האחרת, ולפיכך הוא לא יהיה כלול בהגדרה של "יהודי" במעוף 4ב. נדמה לי שהצעת לכתוב "ולא חדל להיות בן הדת היהודית" עונה על הבעיה השלישית הזאת, בעוד שאם כותבים "והוא אינו בן דת אחרת" אנו מוציאים מי שהוא בן דת אחרת לפי הגדרתה של אותה דת.

ס. שמגר:

גדעתי - שהוא אינו בן דת אחרת לפי ההגדרה שלנו ולא לפי ההגדרה של הדת האחרת.

י. ארידור:

אם אתה מפרש זאת בתוך השבועה רק לפי הגדרת הדת היהודית, הרי מבחינת עקרונות השוויון מתפרשות המלים "אינו בן דת אחרת" גם לפי הפירוש של הדת האחרת. אבל אם אנו אוסרים שמלים אלה אינן מתפרשות בחוק השבות לפי הפירוש הדתי, נפתור את הבעיה, וזה בעצם הפירוש שנתן בית המשפט לחוק השבות במקרה של רופייזון. הרי איננו מחזירים כאן את ההגדרה של "יהודי" לפי הדת, אלא עושים זאת גם כן לפי הדת. לכן אין סיבה שבית המשפט ישנה מעקרונות הפירוש שלו, נאם ייכתב "לא חדל להיות בן הדת היהודית", עדיין יוכל בית המשפט לפרש טעף זה לא לפי ההלכה הדתית.

ס. שמגר:

איך אפשר שהנוסח המוצע לא יכלול את נימרי?

י. ארידור:

שאלתי היתה לגבי מקרה שלישי. ייתכן שהנוסח שלפנינו פותר מקרה אחד, אך הוא מעלה בעיה של מקרה אחר.

בסוף 4א כתוב "להוציא אדם שהיה יהודי
והסיר דתו מרצון", וכבר העליתי ענין זה.

י. הררי:

ברגע זה אנו עומקים רק בסעיף 4ב.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

כיוון שמדובר בסעיף 4ב על יהודי שאינו
בן דת אחרת - ואנשי מסכים לכל זה - לשם מה

י. הררי:

נחוצים דברים אלה בהתחלה?

אנו מתייחסים צבאי להגדרה של "יהודי",
וכאשר נגיע לסעיף 4א נדבר עליו.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

מ. שמגר:
אני מציע לקבל את הטלים "והוא אינו בן דת
אחרת" כפשוטן. איננו מדברים על בן לאם
נוכריה, כי אם על בן לאם יהודיה או על אדם שנתגייר. לכאורה לו היינו
מציבים כאן נקודה היו אנשים אלה צריכים להיחשב כיהודים יקרה אשר יקרה
אתם לגבי דתם. לגבי סוג אנשים אלה אנו אומרים דבר אחד: אם האיש הוא
עובדתית בן דת אחרת, הוא אינו שייך לקטגוריה הנקראת יהודית. כאן אמת
המידה היא עובדתית. אם הבן של אב מוסלמי ושל אם יהודיה יגדל בין
יהודים ויחשוב עצמו יהודי, מה לי אביו המוסלמי? הוא אינו בן דת אחרת,
ולכן אין בכך כדי להוציאו מסמגרת הסעיף. אפריורי הוא צריך להיחשב
כיהודי, ורק אם מבחינה עובדתית עבר לדת אחרת או שגדל ישר כאדם השייך
לדת אחרת - הוא כבר לא יהיה שייך לקטגוריה היהודית. לא נוכל ללכת לפי
אמת המידה של דת אחרת, כי ייתכן שיש דת הדואגת את כל היהודים במסתייכים
אליה. אנו הולכים לפי אמת מידה עובדתית ותו לא.

אגבש את ההצעות שלי לסעיף 4ב. א) במקום
"מי שנולד לאם יהודיה" יבוא "מי שהוריו או

י.ה. קלינגהופר:

אחד מהם היו יהודים בעת לידתו" (ב) במקום הביטוי "או שנתגייר" יבוא
לשם הבהרה "או שנתגייר בהליכי גיור הנהוגים - או הנהוגים - אצל אחד
מזרמי היהדות הדתיים" (ג) להוסיף בסוף סעיף 4ב "מטק שיאמר תעודה
ציבורית המפרשת את ההורים או אחד מהם כיהודים תשמש ראיה לכאורה שהם
יהודים".

לפני רשומות שלוש הצעות של חבר-הכנסת פרוש:
להוסיף "לפי ההלכה" אחרי "שנתגייר"; להוסיף

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

שכל גיור שנעשה בחוץ-לארץ טעון אישור בית הדין הרבני; להוסיף שהאמור
בחוק זה אינו פוגע בדיני נישואין וגירושין.

אני מבקש להסביר את הצעתי.

מ. פרוש:

הענין כבר נדון ואנו בשלב של הצעות.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

יש לי הצעה נוספת למקרה שהצעתי להוסיף
"לפי ההלכה" לא תקבל. הצעתי האלטרנטיבית
ביא להוסיף שאם נתגייר גיור דפורמי, יצויין שזה גיור דפורמי.

מ. פרוש:

הרי הצעת לכתוב שכל גיור שנעשה בחוץ-לארץ
טעון אישור בית הדין הרבני.

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

הצעתי זו באה בנוסף לזה.

מ. פרוש:

אני מציע - וייתכן שהצעה זו רשומה
בין ההצעות הקודמות - לכתוב אחרי "שנתגייר" -
"על-ידי כל רב המוכר בחור שכזה בקהילתו".

מ. בן-פורת:

בכך אתה מוציא את הגיור הרפורמי.

מ. שמגר:

יש בהגדרה מספר אלמנטים, ואצביע את ההצעות
לגבי כל אחד מהאלמנטים האלה. יש הצעה של

מ.מ. היו"ר ח.י. צדוק:

חבר-הכנסת אביזוהר, שאליה הצטרף חבר-הכנסת ארזי, למחוק לחלוטין את
סעיף 4ב.

ה צ ב ע ה

הוחלט: לדחות את הצעת חבר-הכנסת אבי זוהר לפחוק את סעיף 24ב.

הסתייגות: לחבר-הכנסת אבי זוהר.
לחבר-הכנסת ארזי.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: לגבי המלים "לענין חוק זה" אין שום הערות ושום הצעות. אנו עומדים לאלמנט הראשון של ההגדרה "מי שנולד לאם יהודיה". בענין זה יש סוגר הצעות. הצעה אחת היא של חבר-הכנסת ארזי לכתוב "יהודי הוא מי שהזהיר בתום לב שהוא יהודי";

ה צ ב ע ה

הוחלט: לדחות את הצעת חבר-הכנסת ארזי.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: הצעתו האלטרנטיבית של חבר-הכנסת ארזי, שמבחינת תוכנה היא זהה להצעת חבר-הכנסת האוזנר ולהצעת חבר-הכנסת קלינגהופר, היא לכתוב "מי שנולד לאב יהודי או לאם יהודיה". חבר-הכנסת קלינגהופר ניסח את הצעתו: "הוריו או אחד מהם היו יהודים בעת לידתו", וחבר-הכנסת האוזנר - "מי שהוא בן לאם יהודיה או אב יהודי". אני חושב שמבחינת התוכן זה זהה ואני מצביע הצעה זאת.

ה צ ב ע ה

הוחלט: לדחות את הצעתו האלטרנטיבית של חבר-הכנסת ארזי לכתבו "מי שנולד לאב יהודי או לאם יהודיה" במקום "מי שנולד לאם יהודיה".

הסתייגות: לחבר-הכנסת ארזי.
לחבר-הכנסת האוזנר.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: חבר-הכנסת הלוי הציע לכתוב "מי שנולד להורים יהודים או לאם יהודיה". זו הצעה הנוגעת לצורת הדברים יותר מאשר לתוכנם.

ב. הלוי: אני מציע לכתוב "או לפחות - או למצער - לאם יהודיה".

י.ה. קלינגהופר: כיוון שנפלה הצעתו אני מצטרף באופן אלטרנטיבי להצעת חבר-הכנסת הלוי.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: אם הצעה זו אינה משנה את תוכן הדברים, כפי שאמר חבר-הכנסת הלוי בעצמו, אני מעדיף הגדרה זהה ככל האפשר למצב הקיים מאשר הגדרה המכניסה אלמנטים חדשים.

ב. הלוי: אני מסכים שמבחינה משפטית היא אינה משנה, אך יש לה חשיבות מבחינה ציבורית ומבחינה הטברתית ופסיכולוגית, כי היא מבליטה שברוב המקרים השאלה אינה מתעוררת. ברוב המקרים ההורים יהודים, אך כשאין זה כך צריך שהאם לפחות תהיה יהודיה.

ס. שמגר: ראשית, יש חשש שהגדרה כזאת תפורש לא לפי כוונתה מתוך כך שניסוח המדבר על הורים, יטיקו ממנו את המסקנה שהוא מתכוון גם לאחד ההורים, כלומר, שלא דווקא האם היא יהודיה. אנחנו חייבים להביא בחשבון שכלל שהדבר יהיה פתוח יותר לפרשנויות, כן עלולים אנו להגיע לתוצאות שלא רצינו בהן, כי גם הפירוש התמים ביותר צריך להביא בחשבון שבחוק אין בדרך-כלל מלים מיותרות, אלא הוא כולל רק את הדברים הבסיסיים. שיטת פירוש זו שהיא חלק מנחלת כללי הפרשנות שלנו עלולה להביא אותנו מעבר למה שאנו רוצים.

שנית, גם לנו הייתי מחדש הייתי חושש מפירוש גורף זה, ועל אחת כמה וכמה ששמענו על צדקה לגבי הנחיות קיימות שיש לו משמעות מקובלת. כלומר, סטייה מההנחיות, שהוזכרו לפחות פעמיים בפסיקה -

ס. שמגר:

במקרה של רופייזון ושל שליט - תביא בהכרח למסקנה שהוועדה התכוונת לשנות משהו מהקיים. לבן, אם רוצים לשנות את המצב הקיים, כבודו של המציע במקומו, אך אם הכוונה לא לשנות, לא צריך לשנות את הדבר הבא לידי ביטוי בנוסחה.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: האם חבר-הכנסת הלוי עומד על כך שאעמיד את הצעתו להצבעה?

ג. הלוי: - אני פוטר עליה.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: מצביע את הנוסח "מי שנולד לאם יהודיה" כפי שהוא מופיע בהצעת החוק.

ה צ ב ע ה

הוחלט: לאשר את הנוסח "מי שנולד לאם יהודיה".

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: לגבי המלים "או שנתגייר" יש הצעות בשני כיוונים. חבר-הכנסת פרוש מציע להוסיף "לפי ההלכה", ויש הצעות של חברי כנסת אחדים האומרות שיש לכתוב "נתגייר" בהליכי גיור הנהוגים אצל אחד מזרמי היהדות הדתיים. זו למעשה ההצעה כפי שניסח אותה חבר-הכנסת קלינגהופר. חבר-הכנסת בן-פורת ניסח זאת כך: "מי שנתגייר על-ידי כל רב המוכר בתור שכזה בקהילתו" וחבר-הכנסת האוזנר ניסח זאת אחרת. מצביע תחילה את הצעת חבר-הכנסת פרוש.

ה צ ב ע ה

הוחלט: לדחות את הצעת חבר-הכנסת פרוש להוסיף "על-פי ההלכה" אחרי "או שנתגייר".

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: יש הצעת הממשלה להשאיר את המלה "שנתגייר" ללא כל תוספת, ויש הצעות שונות הבאות להוסיף. אני חושב שכל מה שהוצע בנדון כלול למעשה בהצעה כפי שניסח אותה חבר-הכנסת קלינגהופר.

ג. האוזנר: הצעתי לכתוב "או שנתגייר על-ידי רב המכהן בעדה או בקהילה בארץ או בחוץ-לארץ".

ס. שמגר: אני מעיר שוב מה שהערתי כבר לגבי הצעת חבר-הכנסת בן-פורת שכל הביטויים האלה מצמצמים את המושג "גיור". אני אומר זאת כדי שלא יהיה ספק לגבי המשמעות המשפטית.

ס. בן-פורת: אני מבקש שהיושב ראש לא ימהר בענין הגיור, כי כאשר מדברים אנו על השאלה אם נוסח זה או אחר יפגע ברפורמים חסר לי מידע בנדון בתור חבר הוועדה, ואני רוצה שידע זה יתמצה בכך שבזמין לכאן רב רפורמי. איני רוצה להצביע מהר בענין זה. אני מוכן לוותר על הנוסח שאני מציע מתוך כוונה שנתאחד על נוסח אחד, אך צריך שיבוא רב רפורמי וששמע אותו.

ג. האוזנר: בתשובה ליועץ המשפטי לממשלה רצוני לומר שכוונתי לרב המטפל בעניינים אלה בעדה או בקהילה, ולא לרב שיש לו אולי סמיכה לרבנות או סמיכה מאיזה מוסד, ואיני רוצה להיכנס לבעיה אם הוא מוכר. ברור לי שאני מתכוון לכלול בהגדרה זו אותם הרבנים שיש להם עדות לפי זרמים שונים, ואני חושש שאם תהיה הגדרה כוללת של זרמי היהדות, כפי שמציע חבר-הכנסת קלינגהופר, יוכלו להיכלל בהגדרה או לצאת מהגדרה רבנים שאיננו רוצים לא לכלול אותם ולא להוציא אותם.

ס. פרוש: לא זכור לי מאז שאני יושב בוועדה שמיירו כלל כך. יש חברים בוועדה שאינם יודעים מהו גיור רפורמי ומהו גיור לא רפורמי, והעלתה בקשה שנשמע מהו גיור רפורמי. אני מבקש להזמין את הרבנות הראשית כדי שתאמר מהו גיור אורתודוכסי.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: אמרת שעושים כאן דברים בחיפזון, וכרצוני לקבוע שהקדשנו שלוש-ארבע ישיבות לסעיף זה בן שתי השורות.

ס. פרוש: אני מעוניין שהוועדה תשמע את הרבנות הראשית היש לה מה לומר. אם רוצים לשמוע את הרבנות הרפורמית, אפשר להזמין גם אותה. אני מבקש להצביע את הצעת.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: על הצעת חבר-הכנסת פרוש הצבענו ועכשיו יש לפנינו הצעות של חבר-הכנסת ~~ליצניצקי~~ חבר-הכנסת האוזבר וחבר-הכנסת בן-פורת. ס.ס. בן-פורת: הצעתי הצעה פרוצדורלית.

ס. ביבני: מעולם לא בדקתי מה נוסחאות הגיור ומה ההבדל ביניהן, והנה מבקש אני עכשיו להצביע על נוסחאות אלה כשהצבעתי תקבע לשבט או לחסר לגבי ציבור שלם. איני רואה עצמי רשאי לעשות זאת. אני סבור שבקשתו של חבר-הכנסת פרוש במקומה, ואני מצטרף גם לדברי חבר-הכנסת בן-פורת. איך אנחנו יכולים להצביע עכשיו? רצוני לשאול את המציעים הנכבדים אם הם יודעים מה ההבדל בנוסחאות הגיור בין אורתודוכסים, רפורמים ואחרים. אני איבני יודע זאת ואני מבקש אינפורמציה.

ב. הלוי: אמנם איני תומך בהצעות רפורמיות אלה, אך אני חושב שלא צריך להאמר "רב" אלא "בית-דין" כי הגיור נעשה על-ידי בית-דין. גם אצל הרפורמים.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: אני מבין שאתה מציע זאת למציעי ההצעות האלה.

ס. פרוש: אני בטוח שהרוב בוועדה אינו יודע מה ההבדל.

ס. שמגר: הדברים שאני עומד להגיד אינם עומדים במתירה למה שאומר חבר-הכנסת פרוש. אני סבור שעל-פי הנוסח העומד לפני הוועדה אין הוועדה צריכה להיכנס לפרטי הגיור, וזאת היתה כוונת הממשלה. איני חושב שהוועדה צריכה לחפש דרכי גיור קיימות, דרכי גיור שהיו קיימות או דרכי גיור שיהיו קיימות בעתיד. לא חשוב לנו מי רב רפורמי, אלא חשובה הכוונה שמי שנתגייס נכנס למסגרת ההגדרה של "יהודי", ואני חוזר ואומר למציעים שכל התוספות האלה באות לצמצם, ולא להרחיב. אם כותבים, למשל, "רב קהילה", פירוש הדבר שמי שאינו רב קהילה, תעודת הגיור שלו לא תתקבל, ואם מדברים על זמם. יהדות, צריך להוכיח שמדובר בזרם יהדות. כל האסריבוטים האלה הופכים אותנו לפדשנים של גיורים, וזאת לא הכוונה.

מ. אביזורה: שמענו את ההבהרה של היועץ המשפטי לממשלה, את מה שאמר שר המשפטים מעל במת הכנסת וגם קראנו מה שכתבו בעניין זה בעתונות. כל זה טוב ויפה כל עוד לא יבואו תקנות אחרות. ההנחיות נתונות לתמורות פוליטיות, ואנו רוצים לשמוע דווקא אינפורמציה לא משפטית, אינפורמציה על הרבנות הרפורמית ואחרים.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: השעה 13.00 ואין שום אפשרות להצביע את הדבר היום אם כי הוא בשל להצבעה.

ס. פרוש: אני מציע להזמין את הרבנות הראשית ולשמוע דעתה, כי אני חושב שיש לה מה להגיד בעניין משמעות הגיור.

ס.ס. היו"ר ח.י. צדוק: אני נוועל את הישיבה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00.